

GEORGE FOTINO SAU O NECESARĂ „*RESTITUTIO IN INTEGRUM*”

Author: Nicolae BALINT*

Abstract: *George Fotino – the personality that, in 1926, the great man of culture, Nicolae Iorga, praised for his distinguished qualities as a researcher –represents an emblematic and original figure for the Romanian juridical historiography. A multivalent personality, George Fotino, excelled in other areas, too, elaborating highly appreciated and important works for the historiography research, publishing old Romanian documents, as well as showing excellent literary talent.*

Keywords: *George Fotino, Restitutio in Integrum, Reaseach, Historiography.*
JEL Classification: *K39*

George Fotino - cel căruia în 1926 marele om de cultură Nicolae Iorga avea să-i elogieze în mod deosebit calitățile de cercetător¹ - reprezintă o figură emblematică și în același timp originală în istoriografia juridică românească.

Personalitate polivalentă, George Fotino a excelat însă și în alte domenii, elaborând lucrări deosebit de apreciate și necesare cercetării istoriografice, publicând vechi documente românești, dar dovedind totodată și un remarcabil simț literar.

În toate creațiile sale, George Fotino “a oferit culturii românești contribuții pozitive, care reflectă spiritul său creator și independent”², bucurându-se în același timp de aprecieri deosebite atât în țară, cât și în străinătate³.

Ultimul dintre cei patru copii ai soților Gheorghe și Eugenia Fotino, George Fotino s-a născut în Craiova la 31 iulie 1896, urmând școala primară și studiile liceale în

* Publicist, Teacher, „Sfântul Gheorghe” High School, Sângeorzii de Mureș, Romania.

¹ Teza de doctorat a lui George Fotino, intitulată *Contribution a l'etude des origines de l'ancien droit coutumier roumain. Un chapitre de l'histoire de la propriete au Moyen Age* a fost prefațată de Nicolae Iorga, iar autorul și-a prezentat-o în 1926 la Facultatea de drept din Paris obținând titlul de doctor în științe juridice.

² *Apud* Gheorghe Cronț și Stanca Fotino, din *Pagini de istoria dreptului românesc*, Editura Academiei Române, București, 1972, p. 9.

³ Referindu-se la teza sa de doctorat, aprecieri pozitive au exprimat Carlo Tagliavini, profesor la Universitatea din Bologna, specialist în romanistică și Aldo Albertoni, profesor la Universitatea din Padova, bizantinolog și istoric al dreptului.

acel oraș. După studiile medii încheiate în 1916 la Liceul "Sfântu Sava" din București, s-a înscris atât la Facultatea de drept, cât și la Facultatea de litere și filozofie a Universității din București. Primul Război Mondial în care s-a înscris ca voluntar l-a făcut să amâne însă studiile universitare pentru doi ani, astfel încât le-a reluat în 1918, finalizându-le în 1922.

Începând din 1923 a urmat timp de trei ani studii superioare la Universitatea din Paris încheiate cu o strălucită teză de doctorat. Această teză, dar și o serie de alte studii publicate în țară și în străinătate l-au impus atenției istoricilor ca pe un cercetător foarte avizat al vechilor instituții juridice românești⁴.

Contribuții la studiul originilor vechiului drept consuetudinar românesc, teza sa de doctorat în științe juridice, cuprinde atât interpretări originale cu privire la dreptul agrar al țărilor române din evul mediu, dar și o serie de afirmații temeinic și profund argumentate privind originile illiro-tracice ale unor vechi instituții juridice și obiceiuri românești.

În 1925, a publicat la Craiova monografia **Încercări de vechi drept românesc**, cu subtitlul **Obiceiuri la fixarea hotărârilor** insistând în această lucrare asupra originilor preromane ale unor practici de hotărnicie. Acestei lucrări i-a urmat în 1927 **Regimul succesoral în vechiul drept românesc**, lucrare în care a prezentat instituția moștenirii în evoluția ei istorică, dar în același timp și în strânsă legătură cu procesul istoric al desprinderii familiei propriu-zise din grupul social care era ceata primitivă.

Studierea dreptului succesoral a reprezentat de altfel o constantă a activității sale pe tot parcursul vieții, iar tezele pe care le-a afirmat vizavi de acest subiect în perioada interbelică - dar în mod cât se poate de argumentat - au intrat uneori în contradicție cu cele afirmate și acreditate de alți autori⁵.

Aprecierea lui Nicolae Iorga față de George Fotino a fost una constantă, astfel încât în 1928, marele istoric l-a recomandat pe acesta să participe alături de el la cel de-al VI-lea Congres internațional de științe istorice desfășurat la Oslo. Cu această ocazie, George Fotino a susținut comunicarea **Elemente autohtone și elemente străine în dezvoltarea vechilor instituții românești**, lucrare în care autorul insistă în mod deosebit pe caracterul autohton al dreptului consuetudinar românesc din evul mediu.

În perioada 1939-1947, în calitate de profesor al Universității din București, George Fotino a făcut cunoscuta studenților o parte importantă din concluziile rezultate în urma unor îndelungi cercetări de istoria dreptului românesc.

Cu deosebită atenție, Fotino s-a aplecat și asupra politicii externe a României din perioada modernă fapt care s-a concretizat prin publicarea în 1964 a lucrării **Statele Unite ale Americii de Nord și Principatele Unite**⁶, iar în 1967 i-a fost publicat studiul intitulat **Relațiile diplomatice ale României cu Statele Unite ale Americii de Nord în anii 1859-1918**.

⁴ Ca o recunoaștere a acestei munci laborioase și originale în anul 1930 George Fotino a fost ales membru al Societății pentru istoria dreptului din Paris.

⁵ Spre exemplu, George Fotino afirma că în Țara Românească și în Moldova, fiicele aveau în condiții egale cu ale fraților lor dreptul de a moșteni bunuri din averea părinților intrând astfel în contadiție cu B.P.Hașdeu, C. Dissescu, Paul Negulescu și Gr. Tocilescu care afirmaseră că dreptul femeii ar fi fost restrâns prin așa-zisul privilegiu al masculinității.

⁶ Această lucrare se referă la negocierile purtate în 1859 între cele două state pentru încheierea unui tratat de amicitie, comerț și navigație.

Importanța pe care o au modelele în formarea și evoluția unui tânăr a fost evocată în 1965 de George Fotino – cu trimitere directă la rolul pe care l-a jucat în viața sa Nicolae Iorga – an în care a publicat studiul *Nicolae Iorga ca istoric al vechiului drept românesc*.

Pentru Fotino, o preocupare constantă a fost și istoria ca știință a descoperirii, prelucrării și valorificării unor importante documente scrise. În acest sens este demn a fi menționat faptul că a descoperit, iar după patru ani de studiu, analiză și interpretare a reușit să valorifice în patru volume publicate în 1939, un important fond de documente de corespondență cu referire la Boierii Golești.

Lucrare de mari proporții, cele patru volume de corespondență - *Din vremea Renașterii Naționale. Boierii Golești* - pune în evidență destinul unei familii boierești, destin care s-a împlinit strâns cu cel al societății românești de-a lungul unei jumătăți de secol. Este de altfel încă una dintre contribuțiile lui George Fotino în relevarea meritului familiei de boieri Goleșcu din Oltenia în pregătirea și desfășurarea revoluției de la 1848⁷. Se cuvine de asemenea menționat faptul că George Fotino era înzestrat cu o solidă cultură clasică formată prin lectura temeinică a scrierilor antice în versiuni moderne, a studiului direct al operelor clasice, dar și prin descifrarea personală a textelor latine și grecești.

Scrierile celebrilor juriști Papinianus, Paulus, Gaius, Modestinus sau Ulpianus i-au servit drept fundament pentru studiul dreptului roman înțelegând astfel apariția, funcționarea și semnificația istorică a unor instituții juridice cu tradiție.

Studiul lucrărilor acestor celebri juriști l-au apropiat însă și de literatura clasică. În timpul studenției a tradus pentru prima dată din Sofocle, iar mult mai târziu, în deceniul șapte al secolului trecut, a tradus toate celelalte tragedii ale lui Sofocle pe care a reușit să le publice în 1965 și să le reediteze în 1969, acestea fiind foarte bine primite de critica literară a vremii⁸.

Meritoriu este și faptul că George Fotino a fost preocupat de completarea permanentă cu noi date, informații și exemple a lucrărilor anterioare, astfel încât tezele și interpretările sale să fie cât mai temeinice și solid argumentate.

Trecutul său liberal - a fost un membru activ al Partidului Național Liberal între anii 1927-1938 - i-a marcat însă în mod tragic destinul după venirea Partidului Comunist Român la putere în România. Om de aleasă ținută morală și intelectuală, George Fotino, fost vicepreședinte al Adunării Deputaților între anii 1934-1937, a refuzat în 1938 să se înscrie în Frontul Renașterii Naționale, suport politic al dictaturii lui Carol al II-lea. În același timp, de la tribuna Parlamentului, s-a manifestat cu consecvență și împotriva Gărzii de Fier.

Membru al Academiei Române din anul 1945, a fost exclus din această instituție, arestat și anchetat suportând ulterior regimul privativ de libertate. Marginalizat de regimul comunist din România, George Fotino a fost parțial repus în drepturi și reintegrat în societate, dar abia după moartea sa survenită în 1969 a fost reprimat post-mortem în Academia Română⁹.

⁷ Lucrarea lui George Fotino, *Din vremea Renașterii Naționale. Boierii Golești* a fost premiată de Academia Română în anul 1942.

⁸ “Un imens serviciu pe care George Fotino l-a adus literaturii noastre”, aprecia Perpessicius. *Apud* Gheorghe Cronț și Stanca Fotino, din *op.cit.*, p. 25.

⁹ Ca un gest reparatoriu, în iulie 1990, a fost reprimat post-mortem în rândurile membrilor corespondenți ai Academiei Române.

